

Barnehageloven ble endret 1.1.2021. Denne siden kan inneholde utdaterte henvisninger til bestemmelsene.

Rettigheter for barn i barnehagealder med behov for ASK

Regelverket om sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og spesialpedagogisk hjelp for barn med behov for ASK.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 22.10.2018

Bestemmelsene om ASK

Lov om barnehager (Barnehageloven), § 19 i, første ledd, slår fast at barn som helt eller delvis mangler funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), skal få bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i barnehagen.

Dette er en presisering av hva som forutsettes av tilrettelegging etter barnehageloven §§ 1 og 2 og rammeplanen, og krever ikke enkeltvedtak. I merknadene til loven står det at for å kunne gi et tilrettelagt tilbud i tråd med loven, må barnehagen legge til rette for at barn som helt eller delvis mangler tale får bruke ASK innenfor det ordinære barnehagetilbudet. Videre heter det: «Slik tilrettelegging betyr blant annet at barn skal få ha med seg og benytte de hjelpemidlene som barnet trenger for å kommunisere. Dersom et barn for

eksempel har behov for å bruke talemaskin for å kommunisere, skal barnet få ha denne med seg i barnehagen og benytte denne til å kommunisere. Eksempler på kommunikasjonsformer er håndtegn, bilder, grafiske symboler, konkrete handlinger, væremåter og kroppslige uttrykk. Eksempler på kommunikasjonsmiddel er kommunikasjonsbøker, tematavler og talemaskiner.»

I barnehageloven, § 19 i, andre ledd, er det presisert at spesialpedagogisk hjelp etter § 19 a inkluderer nødvendig opplæring i bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon. Dette innebærer både opplæring i å bruke utstyret barnet trenger for å kommunisere, og opplæring i å kommunisere med eller uten utstyr. Kommunikasjon med alternative kommunikasjonsformer må oftest læres, og barn med behov for ASK vil derfor vanligvis ha behov for spesialpedagogisk hjelp.

Vedtak om spesialpedagogisk hjelp etter §19 a er dermed ofte nødvendig for å lære og bruke ASK når barnet har behov for ytterligere tilrettelegging enn det som kan gjøres innenfor det ordinære barnehagetilbudet. Det må uansett undersøkes om vilkårene i § 19 a er oppfylt.

Skillet mellom spesialpedagogisk hjelp og et individuelt tilpasset og likeverdig ordinært barnehagetilbud kan være utfordrende. Et tett samarbeid mellom den spesialpedagogen som gir spesialpedagogisk hjelp til barnet og det øvrige personale kan bidra til å sikre barnet god utvikling. Barnet må lære å bruke egnede kommunikasjonsformer, og må også gjennom dagen få bruke sin kommunikasjonsform, samt se den i bruk av andre.

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er blant annet å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter, samt å bidra til at barnet blir bedre rustet til å begynne på skole. Se veilederen Spesialpedagogisk hjelp for utfyllende informasjon.

Rett til spesialpedagogisk hjelp gjelder uavhengig av om barnet går i barnehage. Dette følger eksplisitt av barnehageloven § 19 a. Barn som ikke går i barnehage og har behov for spesialpedagogisk hjelp for opplæring i bruk av ASK, omfattes derfor også av § 19 a.

Innhold i den sakkyndige vurderingen

Når barn har rett til spesialpedagogisk hjelp etter § 19 a, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp, før det fattes vedtak. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet lovpålagte sakkyndige vurderinger. I den sakkyndige vurderingen (§19 d) skal det utredes og tas standpunkt til blant annet:

- realistiske mål for barnets utvikling og læring
- hvilken type hjelp og organisering som vil bidra til barnets utvikling og læring
- hvilket omfang av spesialpedagogisk hjelp som er nødvendig, og hvilken kompetanse de som gir hjelpen bør ha.

For barn med behov for ASK, kan det i den sakkyndige vurderingen være spesielt aktuelt å omtale:

- hvilket særskilt utstyr barnet skal bruke, som for eksempel talemaskin, eventuell spesiell betjening, kommunikasjonsbok og andre former for grafisk kommunikasjon.
- hvordan kommunikasjonsformen skal implementeres
- språkmiljø, hvordan personalet og de andre barna kan få opplæring i, og bruke den alternative kommunikasjonsformen
- på hvilke måter alternative kommunikasjonsmåter kan styrke språk- og begrepsutviklingen for barnet
- læringsmiljø, hvordan det metodisk er behov for å legge til rette for at barnet kan bruke kommunikasjonsformene for å lære og å kommunisere med voksne og barn
- hvilke hjelpemidler og pedagogiske ressurser det er behov for
- behov for en kommunikasjonsplan som konkretiserer og utdyper punktene over

I tillegg kan det i den sakkyndige vurderingen være nyttig å synliggjøre hvordan opplæring, kompetansebygging og tilrettelegging, både for barnet med behov for ASK og for barnehagens personale, skal organiseres.

Når den spesialpedagogiske hjelpen omfatter nødvendig opplæring i bruk av ASK, er det viktig at de som skal gi hjelpen har kompetanse på dette. Pedagogen bør ha spesifikk kompetanse på ASK i tillegg til generell spesialpedagogisk kompetanse, for å kunne gi nødvendig spesialpedagogisk hjelp til disse barna. Departementet viser i Prop.67 L til at det er viktig med kunnskap om vanlig kommunikasjon – og språkutvikling for å kunne tilrettelegge for kommunikasjonsutvikling for barn med behov for ASK. God og oppdatert kompetanse på både kommunikasjon-, språk- og ASK-utvikling er viktig for å sikre et godt barnehage tilbud for barn som har behov for ASK.

Videre er det viktig å synliggjøre at barnehagen har behov for tid til internt samarbeid, i tillegg til samarbeid med andre parter som PPT, NAV Hjelpemiddelsentral, Habiliteringstjenesten, Statped eller andre eventuelle instanser. I den sakkyndige vurderingen kan man også presisere hvem som skal programmere, oppdatere og vedlikeholde talemaskiner og kommunikasjonsbøker, hvor ofte det bør gjøres og hvor mye tid som bør settes av til dette. For en del barn vil det være aktuelt at det skal lages grafisk materiale, og det kan være behov for ekstra utstyr som f.eks. fargeprinter, lamineringsmaskin, vannfast papir, osv.

Vedtak om spesialpedagogisk hjelp

Kommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Dersom vedtaket avviker fra den sakkyndige vurderingen, skal dette begrunnes i vedtaket.

Vedtaket skal inneholde (Lov om barnehager §19 e):

- hva hjelpen skal gå ut på
- hvor lenge hjelpen skal vare
- hvilket timeomfang hjelpen skal ha

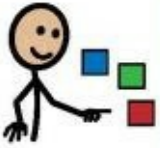

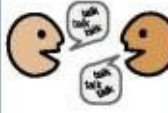

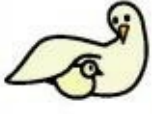
- hvordan hjelpen skal organiseres
- hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha
- tilbud om foreldrerådgivning

Vedtak om spesialpedagogisk hjelp skal alltid omfatte tilbud om foreldrerådgivning. De fleste foreldre til barn med behov for ASK vil ha behov for slik rådgivning, da det å lære og bruke ASK krever spesiell kunnskap og kompetanse. Det er kommunen som avgjør hvem som skal gi denne veiledningen, hva innholdet skal være og på hvilken måte den skal gis. Kommunen må derfor sørge for å opparbeide god og oppdatert kompetanse på ASK-feltet hos personer som kan gi foreldre den rådgivningen de har behov for.

Barn med behov for ASK kan også ha behov for tilrettelegging etter § 19 g om nedsatt funksjonsevne. Tilrettelegging gjelder kun for barn som går i barnehage. Bestemmelsen slår bl.a. fast at kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Tilretteleggingen skal ha effekt på å bygge ned funksjonshemmende barrierer for å bidra til at barnet skal kunne gå i barnehagen og kunne nyttiggjøre seg av barnehagetilbudet og få likeverdige aktivitets- og utviklingsmuligheter som andre barn. Universell utforming med for eksempel rik tilgang til grafiske symboler kan være med på nedbyggingen av barrierer for utvikling og bruk av språk. Kommunen bør i størst mulig grad fremme inkludering og unngå segregering av barn med nedsatt funksjonsevne.

[Les mer om tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne](#)

Plansje som viser barns ideelle rettigheter til å kommunisere

<p>få reelle valgmuligheter</p> 	<p>si nei, avvis objekter eller handlinger</p> 	<p>be om det jeg vil ha</p> 	<p>uttrykke følelser</p> 	<p>bli hørt og få et svar selv om svaret er "nei"</p> 	
<p>be om og få oppmerksomhet og samvær med andre mennesker</p> 	<p>Ideelle rettigheter til å kommunisere</p> <p>Jeg har rett til å:</p>			<p>ha tilgang til og bruke mitt kommunikasjonsmiddel hele tiden</p> 	
<p>få informasjon om mennesker, gjenstander og hendelser i mine omgivelser</p> 	<p>få opplæring i og på min kommunikasjonsform</p> 				
<p>ha et fungerende kommunikasjons system og backup</p> 		<p>være et fullverdig og likestilt medlem av samfunnet</p> 	<p>bli behandlet med respekt og verdighet</p> 	<p>bli snakket med, ikke om</p> 	<p>bli snakket med på en hensynsfull måte</p>
<p>Fritt oversatt fra NJC The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities (1992). Guidelines for meeting the communication needs of persons with severe disabilities, ASHA, 34 (suppl.7), 2-3, tilpasset av ISAAC Norge etter ide fra K.A.</p>					

